

Fekete István Bogáncs

1. A pusztaán való pásztorkodás mint életforma számos sajátos kifejezést adott a magyar nyelvnek, melyek zöme az életforma háttérbe szorulásával mára már ismeretlen.

- a) Társítsd a regényben szereplő kifejezéseket az őket ábrázoló képekhez!
b) A képek mellett levő vonalra írd ugyanannak a tárgynak egy a könyvben szereplőtől eltérő megnevezését, hiszen gyakran előfordult, hogy a kifejezés tájegységenként változott!

fejőke

_____

bicsak

_____

saroglya

_____

gereben

_____

csobolyó

_____

vászonbugyor

2. Olvasd újra a regény első oldalait!

a) Állítsd össze a legelők vezérkarát fontossági sorrendben!

Szereplő neve:

A pásztorszervezetben betöltött szerepe:

---

b) Mi a vezérürü szerepe a nyájban?

---

3. A regényben a nyájról is képet kapunk. Egészítsd ki az idézett mondatot egy összetett szóval, és megtudod a birkák legfontosabb tulajdonságát! Segítségképp az összetett szó “képlete”: csoport+motiváció

“A birka _____ mindennél, még az életnél is erősebb.”

4. Fekete István szemléletes betekintést nyújt a pásztorelet hétköznapjaiba, az olvasó maga is a nyájhoz “szegődik” a szerző erősen vizuális sorait olvasva. Ehhez a hatáshoz hozzájárul az is, hogy a népnyelvben oly gyakran előforduló szófordulatokat, szólásokat, közmondásokat is beépíti, melyekből az alábbiakban válogattunk néhányat.

a) Mindegyik állandósult szókapcsolatban találsz hibás szót, cseréld ki a megfelelőre!

Más malomban örködnek.

Falra festi a gödröt.

Bal lázzal kelt fel.

Reszket, mint birka a miskolci kocsonyában.

Lassú víz parkot mos.

Nincs az a rakott ékszer, amelyikre nem fér.

b) Képzeld el, hogy egy a gyerekeknek készülő közmondásszótár készítője vagy! Válassz a fenti állandósult szókapcsolatok közül kettőt (vagy találj ezektől eltérő kettőt a regényben), és készítsd el a hozzájuk tartozó képes szótárbejegyzést!

Elvárások:

- szerepeljen az eredeti szókapcsolat és a jelentése,
- a szó szerinti jelentéshez készíts illusztrációt!

5. Fekete István nem tagolja fejezetekre a Bogánccsal történeteket, holott számtalan kalandban van része, melyeknek során különböző barátokra lel. Gondold végig ezeket a kalandokat, és “szerkeszd át” a regényt úgy, hogy néhány fejezetre tagold! Adj címet ezeknek! Meséld el a tartalmukat röviden!

Fejezet száma	Címe	Tartalma
I.		
II.		
III.		
...		

6. Figyelembe véve az alábbi idézeteket nevezd meg a regény elbeszélőjének típusát!

- *“Ez a furcsa érzelmi kapcsolat ebben a pillanatban még vak volt - és számunkra az is marad - ...”*
- *“...cirkusz száz is szaladgál az országban, de Bogáncs csak egy, és bennünket csak szépreményű ismerősünk - mondhatnánk barátunk sorsa érdekel.”*

- Hányadik számban és személyben beszél?
- Szubjektíven vagy objektíven mesél az eseményekről?
- Mindentudó vagy korlátozott tudású?
- Keress te is egy idézetet, amely az elbeszélő személyére utal!

7. Olvashatunk-e a regényben az alábbiakban felsoroltakról? Válaszod jelöld aláhúzással! A mellettük levő számokat összeadva megkapod azt az évet, amelyben Fekete István befejezte a regény kéziratát!

- b) a cirkusz hétköznapjairól Bogáncs eltűnése után (172) igen (143)/nem
- c) Hogyan került Dzsinn a cirkuszhoz? (712) igen (698)/nem
- d) Iharos Gábor fiatalkori háziállatáról igen (344)/nem (315)
- e) Hogyan talál vissza Bogáncs Galamb Mátéhoz? igen (243)/nem (261)

8. Az alábbi szófelhő a regényben szereplő számos madár nevét rejti. Írd ki a neveiket, figyelj a j hangot tartalmazók helyesírására!

Vigyázz, az egyikük kakukktojás!
Melyik az és mit nevez meg?

9. Miután Bogáncsot ellopják, egy nádasban bujdosik kiutat keresve. Hasonlítsd össze az itt ábrázolt nádas, Bogáncs érzéseit, az odajutás körülményeit Arany János *Toldijának* nádasával, Toldi Miklós érzelmeivel, helyzetével! A hasonlóság nem meglepő, hiszen Fekete István Arany Jánost tartja a legtöbbre a magyar költők közül, amit ő ír, az számára “örök példaadó szabály.”

S mint bezárt paripa, mely fölött az ól ég,
 Szíve a mellében akkép hánykolódék.
 Bujdosik az éren, bujdosik a ,nádon',
 Nincs, hová lehajtsa fejét a világon.(...)
 És mint a toportyán, ha juhász kergette,
 Magát egy kiszáradt nagy nádasba vette:
 Ott is azt susogta a nád minden szála:
 Széles e világon nincsen árvább nála.
 Nádtors lőn az ágya, zsombok a párnája,
 Isten kék egével fődve a tanyája,
 Mignem a sötét éj szárnya alá vette
 S fekete ponyvából sátort vont felette.(...)
 Majd az édes álom pillangó képében
 Elvetődött arra tarka köntösében,
 De nem mert szemére szállni még sokáig,
 Szinte a pirosuló hajnal hasadtáig.
 Mert félt a szunyogtól, félt a szűrős
 nádtól,
 Jobban a nádasnak csörtető vadától,
 Félt az üldözőknek távoli zajától.

(Arany János: Toldi, IV. ének)

Bogáncs (...) úgy érezte, ez nem jó hely.
 Jó lett volna már kinn lenni ebből a
 posványból, ebből az ismeretlen világból,
 ahol félelmetes kígyók járnak, (...) ellenség minden madár, érthetetlen minden hang, s az idő alkonya mögött csillagait fényesíti már az álomtalan éjszaka. (...) És a levegőben volt valami, amit a kiskutya nem szeretett (...). Bogáncs sietett, de a nád egyre magasabb lett, a kilátás szűkebb, s a fenyegető bizonytalanság egyre nagyobb (...). Horpasa élénkebben járt, szeme kapkodva szedte össze a vadcsapások lehetőségeit, (...) az apró síkvizeken finom ráncok borzongtak végig, s mintha egy égisz erő kéz puha ujjai vágtak volna a nádas végtelen hárfájába: zengő, mély bűgással megszólalt a szél.”

(Fekete István: Bogáncs)

10. Az alábbi négyzethálóban Bogáncs a cirkuszban megismert barátainak nevét találod. Jelöld a neveket a hálóban, majd írd a vonalra melyik szereplő ki!

H	B	D	T	T	Y	T	G	B	N	V	Z
F	R	Z	W	X	Q	R	B	I	S	Y	S
K	O	S	Z	K	Á	R	V	O	F	D	Z
Z	Y	I	V	C	W	L	J	S	I	O	U
T	M	N	X	S	A	A	I	Y	J	D	L
A	W	N	E	M	L	P	O	M	A	Ó	T
D	P	U	Y	A	B	I	K	Z	X	E	Á
D	U	X	A	T	E	P	F	L	D	F	N
E	W	J	I	E	R	I	F	Q	X	B	F
U	L	U	D	D	T	N	D	R	H	U	I
S	A	E	T	B	E	C	B	J	Q	B	H
Z	O	Y	Y	Y	C	S	U	H	T	I	S

Pipincs _____
 Oszkár _____
 Malvin _____
 Dodó _____
 Alajos _____
 Taddeusz _____
 Albert _____
 Dzsinn _____
 Szultán _____
 Ede _____
 Bubi _____

11. Magyarázd az alábbi idézetet!

“Furcsa. Az ember mond valamit, ami nincs. Egy kutya mindig csak azt mondja, ami van.”

12. Hogyan tud a kutya bárhogy is “mondani” valamit?

A kutyák közlésmódjaikban elsődleges szerep jut a különböző hangadásoknak, de rendkívül jelentős eszközök a szagjelzések, a különböző kifejező testtartások, pózkodások, a faroktartások, a mimika is. A kutya ajkai, fülei, szemeinek környéke - és bizonyos fokig maguk a szemek is - együttesen olyan mechanizmust alkotnak, amelyek ugyancsak a kifejezések sokaságára adnak módot.

(<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kutyatar-kutyatar-1/nagy-kutyalexikon-2BCD/kommunikacio-9ED/>)

Készíts kutyaszótárt a következő idézetek alapján! Ha belejöttél, gazdagíthatod a sort általad talált idézettel!

- *“Bogáncs elvonyította magát(...), de ez nem félelem, csak a fájdalom vonítása volt...”*
- *“...megnyalta a simogató kezét, ami annyit jelentett, hogy: - Köszönöm a vacsorát...”*
- *“...a szalmát verte suta farkával az öreg Bogáncs, jelezve, hogy ezek után neki sem lehet semmi kifogása a csizmanyalogatás ellen.”*
- *“...suta, rövid farka egészen eltűnt valahol, jelezve, hogy ő csak egy kiskutya, és semmi mondanivalója nem lehet.”*
- *“felemelte jobb mancsát, ami ember- és kutyanyelven egyaránt parolát jelent.”*
- *“Bogáncs az “eszünk” szót két vidám felugrással nyugtázta.”*

KUTYASZÓTÁR

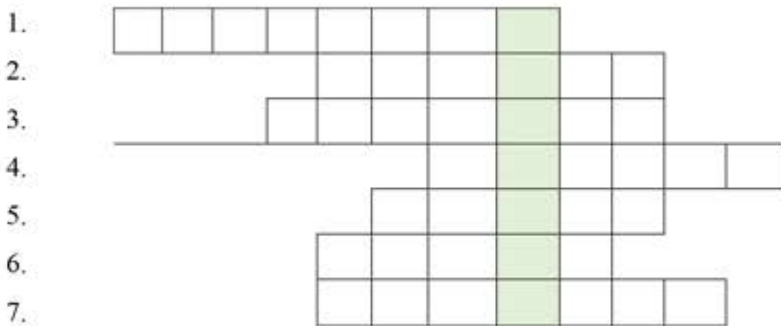
Bogáncs kifejezésmódja	Közvetíteni kívánt gondolat, érzelem	A közlés módja, típusa
Bogáncs elvonyította magát	fájdalom	hangjelzés

13. A fenti feladatban olyan készségekről olvashattunk, amelyek ösztönösek, veleszületettek. Vannak azonban olyan ismeretek, amelyeket Bogáncsnak meg kell tanulnia ahhoz, hogy a különböző élethelyzetekben helyt tudjon állni. Sorold fel, mi mindent tanult Bogáncs a juhászoknál, illetve a cirkusz világában! Segítségképp megkezdtük a sort!

Amit a juhászoknál tanult	Amit a cirkuszban sajátít el
Enni gyorsan kell, amikor csak lehet.	A gyufa és pipa gazdához vitele

14. “Bogáncsnak vérében volt az _____.”
Oldd meg a rejtvényt, és Bogáncs egyik legfontosabb tulajdonságára lelsz!

1. A regény cselekménye egy _____-t ölel át.
2. Juharfával benőtt terület, az egyik szereplő családneve.
3. Bogáncs nála marad, amíg Iharos Gábor a kórházban tartózkodik.
4. A bogáncs egy _____ neve is.
5. Itt vándorol Bogáncs mielőtt Iharos rátalál.
6. Bogáncs számára kedves időtöltés.
7. Malvin, a Sivatag _____.

15. Fekete István sorai nagyon erős líraiságról árulkodnak, költészet, mely prózában szólal meg. Az következő idézet nagyszerű példa erre: “Így vonultak be az öreg

házába, Bogáncs új otthonába, és mintha múltó percek seprűje a szeretet és jószág lehulló virágszórót sepregette volna össze utánuk.”

Találj te is hasonlóan költői sort, másold a vonalakra!

---

16. A líraiság egyik fontos megteremtője a metafora, mely két fogalom, tulajdonság tartalmi-hangulati hasonlóságán alapuló szókép. A metafora görög szó, jelentése *átvitel*. Tulajdonképpen egyik fogalom nevét átvisszük egy másikra azok valamilyen hasonlósága alapján. Vannak olyan szavak például, amelyeket egyaránt használunk egy tárgy vagy más dolog részének és az emberi test részének megnevezésére. A pohár alját például a *fenekének* nevezzük. Fekete István regényében számtalan példát találunk erre a jelenségre.

Egészítsd ki a példákat a felsorolt testrésznevekkel!

has, száj, fül, kar, nyak, szem, hónalj

- “az üveg _____ állt ki” (a kosárból)
- “a halfej szépen elhelyezkedett gyomrában, és kissé betömte az éhség _____ t.”
- “...lusta már a fülem és a szemem se valami híres. Ezután azonban másként lesz, mert te leszel a _____ m, meg a _____ m is.”
- “terjedelmes uborkák sárga _____ t sütötte a nap.”
- “a szürkület árnyékai (...) bujkáltak (...) a kémények _____ alatt.”
- “az út közepén régi szivattyús kút állt fél _____ ral.”

17. Iharos Gábor nyugalmazott asztalos-, bognár- és esztergályosmester. Rajzold le Iharos bácsi cégtábláját az alábbi sorok alapján!

“Iharos bácsi cégtáblája még kint volt a két ablak felett, de már csak az ismerősök tudták, hogy azon balról egy gyalu és egy cirkli, jobbról pedig egy kuglibaba és egy kerék jelezték, hogy itt olyan mesterről van szó, aki mindhárom szakmának avatott művelője.”

18. Ifjabb Fekete István, a szerző ma is elő fia továbbgondolta Bogáncs kalandjait, majd 2010-ben *Bogáncs Amerikában* címmel meg is jelent a

regénye. Írd tovább te is a pumi történetét! Játsszódjon a mai Magyarországon!
Szerinted milyen kalandba keveredne?

Készítette:

Horváth-Simon Erika
magyartanár

